

https://doi.org/10.31516/2410-5325.063.13

УДК 792.83:793.322](477) «19/20»

Т. Л. Драч, хореограф, танцювальна студія «Шоколад», м. Львів, аспірант, Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв, м. Київ

drach.tamara@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-7657-7004

СТАНОВЛЕННЯ СУМІЖНИХ З МОДЕРНОМ НАПРЯМІВ ХОРЕОГРАФІЇ В УКРАЇНІ

Проаналізовано останні публікації та наукові праці, що стосуються джаз-модерн танцю, вивчено розвідки хореографів, які становлять модерновий доробок української хореографії. Розглянуто літературу та досліджено останні тенденції в розвитку модерн-танцю в Україні, можливості поєднання означеного стилю хореографії з народною та сучасною основою, простежено еволюцію та метаморфозу хореографічної лексики на базі створення гібридної хореографії, що суміжна зі спорідненими видами. Детально розглянуто питання створення нової лексичної партитури для постановки нових балетів та мініатюр, які актуальні й витримані в одному стилістичному вузькопрофільному напрямі, де головним є модерн-танець.

Ключові слова: *джаз-модерн танець, фольк-модерн, рок-балет, західно-європейська культура, Українська академія балету, танець модерн.*

Т. Л. Драч, хореограф, танцевальная студия «Шоколад», г. Львов, аспирант, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, г. Киев

СТАНОВЛЕНИЕ СМЕЖНЫХ С МОДЕРНОМ СТИЛЕЙ ХОРЕОГРАФИИ В УКРАИНЕ

Проанализированы последние публикации и научные работы, в которых изучается модерн-джаз танец, а также современные постановки хореографов, ставшие главным достоянием украинской хореографической культуры. Рассмотрено научную литературу, определены последние тенденции в развитии современной хореографии в Украине, возможность слияния стилей хореографии с народной и классической основой. Детально изучены метаморфозы танцевальных форм для создания гибридной хореографии, которая объединяет разные направления для создания новых форм в балетах и танцевальных миниатюрах.

Ключевые слова: *танец джаз-модерн, фольк-модерн, рок-балет, западно-европейская культура, Украинская академия балета, танец модерн.*

T. L. Drach, choreographer of modern-dance studio «Chocolate», Lviv, postgraduate student, National Academy of Government Managerial Staff of Culture and Arts, Kyiv

FORMING THE RELATED STYLES WITH MODERN OF CHOREOGRAPHY IN UKRAINE

The aim of the article is to determine the main principles of modern-jazz dance, folk-modern dance and rock-ballets, to analyze the latest publications, which deal with the development of the modern-dance styles in Ukraine.

Research methodology Two theses were analyzed during the scientific research, three articles became the base for the study, and some performances were taken for the study in art criticism in Ukraine and abroad.

Results. The study demonstrates the newest forms of modern dance. The author considers the evolution of modern dance in Ukraine and other European countries. The paper observes the publications, which deal with the rock-ballets in Ukraine and Europe, and the activities of modern dance choreographers, such as Boris Eyfman, Alla Rubina, Radu Poklitaru. The author analyzes the artistic style of *Maurice Béjart* and his creative contribution to the development of the jazz-dance, modern styles of dancing, etc. The author describes the development of the folk-modern dance in Ukraine and European countries, due to Alla Rubina's art activities in the Jewish theatre, and her works with the modern artists. The author obtains the common picture of the development of the modern dance in Ukraine.

Novelty. An attempt is made to describe the newest styles in choreography in the post-modern period in Ukraine, the way they are connected with the modern-dance, what is common and different in them.

The practical significance. Ukrainian researchers can find the opportunity to develop issues on the modern-jazz dance and folk-modern dance. It is the first attempt to create the art criticism analysis of post-modern choreography in Ukraine.

Key-words: *jazz-modern dance, folk-modern, rock-ballet, Culture of Western Europe, Ukrainian Academy of Ballet, modern-dance.*

Постановка проблеми. Сучасні хореографічні мініатюри в Україні виконують у стилі контемп, однак слід зважати на важливість напряму модерн, який завдяки зусиллям та роботі молодих хореографів набув розголосу та розвитку саме в Україні. Проблематикою статті є вивчення нових стилів хореографії, суміжних з модерном, які виникли на межі ХХ та ХХІ ст. та набули лексичної еволюції в цей постмодерний культурний проміжок часу. Переважна більшість аналітиків та освітян України відзначають завершення розвитку культури модерну й виникнення його нових форм, однак у цьому науковому дослідженні ми стверджуємо й доводимо, що стиль модерн набуває нових форм, сприяє наданню нового вигляду сучасним класичним та модерн-балетам, поєднується з такими напрямками: джаз, класика, пол-данс, фольк, використовує нові тенденції хореографічного мистецтва, котрі сприяють виникненню стилістично нового матеріалу, який уможливорює розкриття драматургічних ідей сучасних балетмейстерів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З-поміж опублікованих статей та наукових досліджень слід зосередити увагу на працях В. Ю. Нікітіна (1999), В. В. Пастух (1999), О. І. Чепалова (2007), М. М. Погребняк (2009), Д. І. Шарикова (2010), О. М. Шабаліної (2010), Н. О. Чілікіної (2014), О. А. Плахотнюка (2016), у яких

розкрито поняття модерн-танцю, а також визначено нові напрями хореографії, які виникають завдяки подоланню культурного рубежу між модерним та постмодерним мистецькими проявами.

Серед головних питань, котрі розглядають провідні науковці-хореографи України, є й історичний аспект розвитку танцю-модерн в Україні, а також творчість жінок-балетмейстерів у стилі модерн. Надано мистецтвознавчу оцінку творчості та виконавської діяльності провідних хореографів України. **Мета** статті — дослідити стиль джаз-модерн, котрий поєднав елементи джазу та модерну на творчому просторі європейської цивілізації, а також фольк-модерн, що набув популярності в Україні завдяки Євробаченню та творчості народних колективів, зокрема і народному ансамблю танцю ім. П. Вірського, у програмах котрого трапляються як модернові, так і академічні постановки, притаманні сучасній інтерпретації народної хореографії.

У цій статті визначаємо основні особливості танцю джаз-модерн та фольк-модерн в Україні, простежуємо вплив зарубіжних хореографів на розвиток стилів хореографії в нашій державі, здійснюємо мистецтвознавчий аналіз творчості українських хореографів у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні створено немало професійних шкіл, де вивчають та викладають джаз-модерн танець та модерн-фольк. Джаз-модерн виник у результаті поєднання двох стилів хореографії — модерн та джаз-танцю. Згідно з В. Ю. Нікітиним, до нього долучені як африканський джаз, з його емоційною та імпровізаційною складовими, так і американський напрям модерн-танцю, чому сприяло поширення означеного напрямку в Сполучених Штатах Америки (Никитин, 1999, с. 3).

Згаданий напрям на наших теренах набув поширення наприкінці ХХ ст., коли в Україну із Західної Європи прибули хореографи, котрі почали популяризувати цей новий стиль. Як і фольк-модерн, модерн-джаз танець базується на стилі модерн, однак музичний супровід, костюми, сценічні атрибути мають відповідати національній (африканській) джазовій тематиці.

В Україні до періоду незалежності джазова хореографія в чистому вигляді не існувала, адже мистецтво, так само, як і наука та культура, мало певні цензурні обмеження. Після зникнення бар'єрів на шляху до Європейської цивілізації, обмін інформацією в галузі хореографії України інтенсифікувався. Першими, з ким мав можливість ознайомитись радянський глядач, стала трупа «Elvin Eily», яка показала радянському глядачеві джазовий танець. Після цього почали проводитись семінари та тренінги, які дозволили опрацювати та розвинути цей стиль

хореографії в Україні, а згодом «завезений» стиль набув української національної еволюції і нових форм, що посприяло виникненню постановок у модерн-джаз танці, розвитку фольк-модерну (Плахотнюк, 2016, с. 123).

Першою, хто почав працювати в цьому стилі, була представниця столичної школи, випускниця Української муніципальної академії балету Тетяна Островерх. І нині можна спостерігати розвиток цього стильового напрямку завдяки проведенню нею професійних майстер-класів по всій території України.

Тетяна Островерх є бажаною гостею Львова, Києва та Харкова, свої майстер-класи вона проводить цікаво як для аматорів-початківців, так і для професійних виконавців. Її майстерне виконання та творчий запал рівноцінний провідним хореографам Європи. Наразі вона здійснює активну постановочну діяльність у Франції та продовжує співпрацювати з українськими артистами. У своїй постановці «Парад планет» вона продемонструвала київському глядачеві модернізовану класичну та джаз-модерн хореографію. А її постановки «Щедрівки», «Танго» та інші вразили не тільки відвідувачів розважальних клубів Києва, а й спеціалістів у галузі хореографії, які відзначили її творчий смак та здатність обирати доречну хореографію для артистів.

Наразі в Україні існують лише кілька професійних шкіл, де можна вивчати цей напрям хореографії, серед яких найіменитішими є Totem Danse Group Христини Шишкарьової (м. Київ), балет «Fors» Тетяни Винокурової (м. Київ). Христина Шишкарьова у своїй танцювальній майстерні більшість часу приділяє джаз-модерну та створює постановки, притаманні джазовій інтерпретації модерну. У її колективі важливу роль відіграють індивідуальність танцівника, його особистий талант та власний досвід.

Можна простежити і вплив зарубіжних майстрів джазового та модерн-танцю на розвиток постановочної діяльності в Україні. Так, Моріс Бежар відмовився від куліс, під час гастролей в Україні та світового турне з роботою «Мати Тереза та діти світу» показав таланти своїх провідних артистів балету: у його постановці брали участь люди з різними фактурою та здібностями. Темношкірий, котрий стрибав, наче не був підвладний гравітації. А дівчина з короткою зачіскою (на той час це було табу в балеті) мала неймовірно розвинуті підйоми стопи, що характерно для балетного виконання. Героїню Мати Терезу зображала артистка, котра відповідала більше уявленню про справжню Мати Терезу, з її м'якими лініями та об'ємним тілом. На сцені під час вистави з глечиків текла вода, а головний герой заспівав оперним голосом. Це була захоплююча та новаторська для сучасного глядача вистава, яка, на

жаль, стала останньою великою роботою майстра Моріса Бежара. Його «Балет де Луазанна» продовжує діяльність і розширює межі модерн-джаз танцю у світі (*Філософія танця Моріса Бежара*).

Ще один хореограф танцю модерн, чия діяльність вплинула на розвиток сучасної хореографії в Україні, є Борис Ейфман (*Ейфман, Борис Яковлевич*). Співпрацюючи з українськими артистами, він не раз зі своїм творчим колективом відвідував Київ і представив немало власних відомих постановок у Київській національній опері. Модерн-джаз танець характерний і для його творчості. Мистецтво хореографа не має меж, як і його творча фантазія, адже впродовж своєї діяльності він поставив більше сорока повноцінних балетів. Під час київських гастролей, на конкурсі ім. Сержа Лифаря, він представив свою нову роботу — «Червона Жизель», у якій перемістив драматичні дії, що відбуваються в балеті, у сучасність.

Ще одним ноу-хау для нього стали рок-балети, у яких він поєднує нестандартну музику із сучасною хореографією, розкриваючи у своїх артистах, окрім драматичного таланту, ще й особисті здібності завдяки вдало підібраній хореографічній лексиці. Артисти його балету є прикладом працьовитості, а хороша організація колективу дозволила створити професійну трупу, гастрольна діяльність якої триває і нині. У постановках хореографа беруть участь випускники Київського, тодішнього Ленінградського та Московського хореографічних училищ, а в трупі немало справжніх виконавців, що сприяє особливому естетичному сприйняттю його балетів.

Серед українських молодих майстрів джаз-модерн танцю та фольк-модерну слід особливу увагу приділити творчості Радю Поклітару. У його балеті працюють переважно випускники Київського хореографічного училища. Однак ця ситуація склалася не відразу, адже спочатку він не міг тримати професійну трупу, зараз його колектив має повноцінний репертуар на базі Київського муніципального театру дітей та юнацтва.

Суміжним напрямом хореографії, поряд з модерном, є і фольк-модерн. На думку С. В. Устяхіна, фольк-модерн — стиль сучасної хореографії постмодерного періоду, котрий поєднує танець-модерн з народною та народно-сценічною хореографією, таким чином є своєрідною інтерпретацією фольклору засобами сучасної хореографії. Науковець звертає увагу на дослідження доктора філософії та магістра танцювального мистецтва Н. Джексона, де доведено існування синтезу танцювальних етнічних, фольклорних та національних культур у рамках танцю модерн, з його послідовним визначенням диференційованих завдань у межах явища — культурних, політичних, освітніх та ін. Незважаючи

на те, що Н. Джексон розглядала ці завдання в межах вивчення синтезу культур в американському танці модерн, на думку дисертанта, аналогічне дослідження можливо та необхідно провести і в рамках феномену фольк-модерн танцю в інших країнах, зокрема і в Україні.

У нашій державі цей напрям хореографії набув поширення завдяки творчості народних колективів танцю, зокрема Київському Єврейському балеті театру «МАЗЛТОВ», де з 1990 р. Алла Рубіна створювала власні хореографічні постановки на основі єврейської хореографії. Окрім постановок до театральних вистав, вони неодноразово створювали рок-вистави, особливо популярні на той час. У 1995 р. на фестивалі в Лос-Анджелесі «Єврейський балет» отримав почесний приз «Зірка Голлівуду» (*Київський єврейський театр МАЗЛТОВ*).

У Львові фольк-модерн почав професійно розвиватися з виникненням танцювального колективу «Життя», у якому важливу роль відіграє народна хореографія, однак мета хореографа — створити колектив з етнічним корінням та ознаками, а отже посприяти розвиткові культури етнічної автентики.

Фольк-модерн наявний у виконанні трупі «Життя», коли на Євробаченні, разом зі співачкою Русланою, вони танцювали запальні «дикі танці». Її творчість дозволила хореографові Наталії Мазур знайти в етнічних ритмах натхнення на запальний танець, котрий найбільше вразив європейську спільноту.

У 2017 р. відома співачка Джамала також вразила аудиторію своїми етнічними мотивами, котрі вподобали європейці та які сприяли створенню кримсько-татарських постановок у сучасних хореографічних колективах.

Висновки. У науковій роботі проаналізовано сучасні наукові джерела, що стосуються суміжних з модерном напрямів хореографії, розглянуто творчість українських та зарубіжних хореографів, надано визначення стилю модерн-джаз танцю та фольк-модерну. Завдяки попереднім науковим дослідженням розкрито еволюцію стилю модерн в Україні. Приділено особливу увагу розвитку стилю модерн в Україні та світі.

Перспективи подальших досліджень. Наступні публікації плануємо присвятити дослідженню впливу сучасного танцю на професійне балетне мистецтво України, а також тенденцій у взаємовпливі сучасної пластики та драматичного театру та цирку, де важливу роль відіграє постановочна діяльність балетмейстерів, зокрема Алли Рубіної, Радю Поклітару, Людмили Попович та ін. У своїх виставах вони неодноразово використовували техніки як танцю-модерн, так і контемпорарі.

Список посилань

- Григорович, Ю. Н. (Глав. ред.). *Балет: Энциклопедия*. (1981). Москва: Советская энциклопедия.
- Эйфман Борис Яковлевич*. Взято из https://ru.wikipedia.org/wiki/Эйфман,_Борис_Яковлевич
- Киевский еврейский театр МАЗЛТОВ*. Взято из <https://www.kino-teatr.ru/teatr/955/>
- Никитин, В. Ю. (1999). *Модерн-джаз танец: история, методика, практика*. Ленинград: «ГИТИС».
- Плахотнюк, О. А. (2016). *Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури. (Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури)*. Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ.
- Філософія танця Мориса Бержара*. Взято из <http://www.dsnews.ua/politics/art8454>.
- Шариков, Д. І. (2010). *Теорія, історія та практика сучасної хореографії: Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі види: монографія*. Київ: Київський міжнародний університет.

References

- Grigorovich, Yu. N. (Editor-in-Chief). *Ballet: Encyclopedia*. (1981). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya. [In Russian].
- Eyfman, Boris Yakovlevich*. Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Eyfman__Boris_Yakovlevich. [In Russian].
- Kiev Jewish Theater MAZLTOV*. Retrieved from <https://www.kino-teatr.ru/teatr/955/>. [In Russian].
- Nikitin, V. Yu. (1999). *Modern jazz dance: history, methodology, practice*. Leningrad: "GITIS". [In Russian].
- Plakhotnyuk, O. A. (2016). *Contemporary jazz dance as a phenomenon of artistic culture. (Thesis for the degree of the candidate of art studies, speciality 26.00.01 - theory and history of culture)*. State Higher Educational Institution "Vasyl Stefanyk Precarpathian National University". Ivano-Frankivsk. [In Ukrainian].
- Philosophy of Dance by Maurice Béjart*. Retrieved from <http://www.dsnews.ua/politics/art8454>. [In Ukrainian].
- Sharykov, D. I. (2010). *Theory, History and Practice of Modern Choreography: Genesis and Classification of Modern Choreography - Directions, Types of Styles: Monograph*. Kyiv: Kyiv International University. [In Ukrainian].

Додатки

Додаток 1. У своїй постановці «Червона Жизель» Борис Ейфман інтерпретує історію видатної балерини Ольги Спесивцевої мовою модерн-танцю.

Додаток 2. Наразі Балет Бежара де Луазанна очолює Жиль Роман, котрий намагається зберегти автентичність всіх постановок Моріса Бежара у виконанні нових артистів балету.

Додаток 3. Яскрава фольк-модерн хореографія у рок-опері «Мойсей» Одеського академічного театру музичної комедії, де Алла Рубіна стала балетмейстером-постановником.

Надійшла до редколегії 08.02.2019 р.